

3. Дочинець М. Криничар / Мирослав Дочинець. – Мукачево : Карпатська вежа, 2012. – 332 с.
4. Мельник Я.Г. Церковнослов'янська мова / Я.Г. Мельник, О.М. Лазарович. – Івано-Франківськ : видавець Третяк І.Я., 2008. – 244 с.
5. Митрополит Іларіон. Канонізація Святих в українській церкві. Богословська монографія. Українська Патрологія / Іларіон Митрополит. – Вінніпег : Видання «Нашої культури», 1965. – Ч. 4. – 224 с.
6. Митрополит Іларіон. Наш бій за Державність: історична епопея / Іларіон Митрополит. – Вінніпег, 1962. – Ч. I. – Т. 3. – 224 с.
7. Сучасна українська літературна мова : Лексика і фразеологія / за заг. ред. акад. І.К. Білодіда. – К. : Наукова думка, 1973. – 440 с.
8. Сучасна українська літературна мова : підручник / А.П. Грищенко, Л.І. Мацько, М.Я. Плющ та ін. ; за ред. А.П. Грищенка. – К. : Вища школа, 1997. – 493 с.
9. Царалунда І.Б. Старослов'янська мова : навчальний посібник / І.Б. Царалунга. – Львів : Новий світ–2000, 2011. – 188 с.

The author characterizes the functioning of staroslov'yanizmiv historical epic «Our fight for Statehood» by Ivan Ogienko, which even now keep South Slavic features and stand for phonetic, lexical and derivational features.

Key words and phrases: Old Slavic words, historical epic, Old Slavic language, phonetic signs, derivational features.

Отримано: 28.08.2013 р.

УДК 82.09:821.161.2(Богацький)

Я. В. Нагорний

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка*

РЕЦЕПТИВНИЙ МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ В ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧІЙ ПРАКТИЦІ ПАВЛА БОГАЦЬКОГО

Статтю присвячено творчості діаспорного шевченкознавця Павла Богацького, зокрема моделюванню образу Тараса Шевченка в його дослідженні «Трагедія самотньої душі (Інтимна сторінка біографії Т.Г. Шевченка)» (1950 р.). Закцентовано увагу на жіночих образах Шевченка у його творчості, а також на рецепції автора щодо розкриття інтимної сторінки в особистому житті Тараса Григоровича Шевченка.

Ключові слова і словосполучення: Павло Богацький, Тарас Шевченко, інтимні сторінки, літературна рефлексія, метатекстовий коментар, шевченкознавчі студії.

Постановка проблеми. Шевченкознавчі студії П.О. Богацького досі перебувають поза науковою рефлексією, незважаючи на те, що він є автором низки статей, кількох книжок. У такому розрізі доречно буде навести слова П. Богацького, який писав: «Зрозуміти, як належить, твори якогось творця-поета, композитора, маляра і т. д. не можна без досконалого ознайомлення з його життєписом. Бо творчість художника тісно пов'язана з фактами його життя і є проявом його думок, переживань і поступовань» [1, Богацький, ел. ресурс, 16.04.2013]. Проблематичність досліджуваного пласту праць письменника логічно спроєктує нас до **мети**, яка полягає в тому, аби на конкретних прикладах змоделювати образ Тараса Шевченка в рецепції діаспорного письменника Павла Богацького (1883-1962), зацентовуючи на жіночих образах у житті й творчості Кобзаря.

Дослідниками доведено, що рецептивна естетика, як напрям в сучасному літературознавстві, випливає з того, що твір «народжується» й «реалізується» лише в процесі зустрічі, контакту літературного тексту з читачем. Останній завдяки зворотному зв'язку впливає на твір, відтак визначає конкретно-історичний характер його сприйняття. Іншими словами, П. Богацький, захопившись творами Т. Шевченка, сприйняв їх як реципієнт, а згодом, переосмисливши, виступає їх аналітиком. В особі П. Богацького Тарас Шевченко «знайшов» активного дослідника, палкого пропагандиста й прихильника творчості. Ще 1911 року в «Українській хаті» він помістив повідомлення про «Проект пам'ятника Т.Г. Шевченку в Києві», а 1917-го в київському «Книгарі» з'явилась стаття «Т.Г. Шевченко і княгиня В.М. Репніна». У празький період – «Кобзар» Тараса Шевченка. Видання в Празі 1876 до 1926» (Прага. – Студентський вісник. – Ч.3. – 1926), «Нове про Шевченка (1924-1927)» (Львів. – Літературно-науковий вісник. – Ч.5, 6. – 1927), «Нове про Шевченка: інформативний огляд за рр. 1927-1929» (1930), «Фальсифікатори Шевченка» (Львів. – Вісник українознавства. – Ч.3, 4. – 1930). 1941 року під редакцією П. Богацького та В. Дорошенка у Празі побачили світ «Поезії Т.Г. Шевченка», а 1942 року – «Кобзар Тараса Шевченка за сто років. 1840-1940» (Краків-Львів. – Українська книга. – Т.4). Уже з цього невеликого переліку видно, що Т. Шевченко «супроводжував» Богацького-літературознавця майже усе життя.

Так, у листі (9.07.1998) до В. Мацька син письменника Левко Богацький (1927-2010) повідомляє про інші праці свого батька і серед них називає шевченкознавчі: «Є ще хроніка життя родини Богацьких (8 стор.), короткі статті його, як шевченкознавця, «Проблеми видання поетичних творів Т.Г. Шевченка» і ще «Інтимні сторінки в житті Т.Г. Шевченка» [4, 1998]. В опублікованій бібліографії праць П. Богацького [2, с.181-183] віднаходимо десять позицій, присвячених Кобзареві. В статті «Про наукову і творчу спадщину батька» Л. Богацький пише: «П.Б. вклав багато творчих зусиль в дослідження текстів Тараса Шевченка та писання критичних видань: про Тараса Шевченка і нових видань його творів з 1923-1929 рр.; велика праця за 1930-1942 рр., що, на жаль, пропала під час Другої світової війни, як і «Історія критичного видання творів Тараса Шевченка», лише частина цього твору під заголовком «Кобзар» Тараса Шевченка за сто років була надрукована в «Українській книзі» (1942) і появилася окремим виданням... Великої вартості є його оцінки цілої низки видань Шевченка, однаково, як давніших (празьке 1876 року), так і сучасних» [2, с.179-180]. Унісонуючи думці Левка Богацького про батька, згадаймо при цьому Дениса Лукіяновича, який сто років тому в передмові до «Кобзаря» Тараса Шевченка писав: «Шануючи й почитаючи таких великих людей, ми тим шануємо й себе... Шануючи великих людей, роздумуючи над їх життям і ділами, ми вдовольняємо потребу нашої душі, котра нам каже признати другому правдиву заслугу і віддати йому належну почесність» [5, с.VII-VIII].

Проілюстровані цитати переконують в тому, що П. Богацький був скрупульозним біографом Т.Г. Шевченка. У дослідженні «Трагедія самотньої душі (Інтимна сторінка біографії Т.Г. Шевченка)», що її оприлюднив 1950 року в кількох числах сіднейської газети «Вільна думка» (№№ 17, 18, 19, 20 і 21), Богацький-літературознавець звертає особливу увагу на роль жінок у житті й творчості поета. Любов до України, багатостраждального народу пронизує усю творчість Кобзаря, а однією з її центральних тем – трагічна доля жінки, сестри, матері у кріпосному суспільстві першої половини XIX століття. Образ жінки-кріпачки нерозривно поєднаний у нього з образом власної матері, яку «ще мо-

лоду – у могилу нужда та праця положила», та рідних сестер – Катрі, Ярини, які «у наймах виростили», та в яких «у наймах коси побіліли». Т. Шевченко був одним із перших, хто став на захист безправної жінки, про що переконують його твори «Катерина», «Сова», «Наймичка», «Відьма», «Слепая». Доля дівчат, які потерпали від нещасного кохання, боєм відгукувалася в серці Кобзаря й знайшла відображення у віршах і баладах «Причинна», «Тополя», «Лілея», «Утоплена», «Русалка»... Образи жінок і дівчат у творчості поета не лише трагічні, їм притаманні найкращі риси людського характеру: чуйність, щирість, самопожертва, доброта. І заслуга Шевченка полягає в тому, що він художньо змодельовав образ жінки-матері, жінки-кріпачки із внутрішньої потреби виокремити засобами тропеїзації її чистоту почуттів, моральної краси й материнської величі. Жінка з дитиною на руках завжди була для Шевченка уособленням мадонни, світлим і ширим образом, символом чистоти й святості: «У нашім раї на землі / Нічого кращого немає, / Як тая мати молодая / З своїм дитяточком малим» [8, с.193-195].

Умовисновки П.Богацького детермінуються елементами матриці суджень, в результаті чого появляються нові висновки. Умовисновки автор підсилює компаративним ключем, звертаючись до класиків світової літератури, зокрема Данте Аліґ'єрі (1265-1321), який у своїх сонетах звеличив символ своєї ідеальної любові до Беатріче та присвятив їй свій твір «Vita nuova» – «Нове життя». У цьому ряду атрибує образ Лаури в творчості італійського поета Петрарки; Мона-Ліза – в творчості Леонардо да Вінчі; у творчості Ріхарда Вагнера – Матильда Візендок; у Шопена – Жорж Занд («кохання допомагало, як ліки» – вислів П. Богацького). І в біографії Гете, Шіллера, Бетховена, Пушкіна, резюмо дослідник, було чимало згадок про їх щасливі і не щасливі життєві любовні зустрічі. «А без них, чи мали б ми такі яскраві твори, як «Ромео і Джульєтта» – Шекспіра; «Герман і Доротея» – Гете і сотні інших сильних, зворушуючих і чарівних витворів творчої фантазії, які є здобутком людського генія», – розмірковує П.Богацький, логічно прокладаючи свій дослідницький «місток» до серця Шевченка, приступаючи, за його ж висловом, до перегортання інтимних сторінок «біографії Т. Шевченка, щоб зрозуміти оту незглибину тугу його творчості, що впливала з його вічно самотнього серця, його осиротілої душі» [1, Богацький, ел. ресурс, 16.04.2013].

Трагедія самотньої душі, за П. Богацьким, крилася у неприхильності жінок до сина українського кріпака. Хоча він горнувся до них. Оксана Коваленко була на три роки молодшою од Тараса (1817 р.н.). Підліткова закохана не переросла у справжнє почуття. Але Тарас про неї не забував, саме їй присвячено вступ до поеми «Мар'яна-черниця». Можна стверджувати, що інтимна лірика посідає важливе місце в житті поета після заслання. Шевченко до останніх днів мріяв створити сім'ю, покладав надію на шлюб з Ликерою Полусмак, а коли мрія не здійснилась, його охопило почуття безнадії та самотності: «Минули літа молодії, / Холодним вітром од надії / Уже повіяло. Зима!» [8, с.359].

П. Богацький апелює до «нерівного залицяння». Поет не був байдужим до 17-річної Катерини Піунової під час його перебування з осені 1857 до 8 березня 1858 року в Нижньому Новгороді. Йому припала до серця артистка К. Піунова, бо надто була схожа на Оксанку (перше романтично-юнацьке Тарасове кохання). Дарма, що Катерина до нього на 28 років була молодшою, а все ж занотував у «Щоденнику»: «... Видел в ней будущую жену свою, ангела-хранителя своего, за которую готов был положить душу свою». На поетову щирість Піунова не відповіла.

Автор шевченкознавчої розвідки вдається до літературної рефлексії. Він емоційно осмислює твори Кобзаря, який художніми засобами майстерно виво-

дить жіночі образи, жіночу долю. У такий спосіб П. Богацький спроектує думку на власне дослідження інтимних взаємин Шевченка в реальному світі, його переживань, роздумів над динамікою душевного стану. Зокрема, критик звертає увагу реціпієнта на деталі, факти, події, розповідає про гостини (бал) у 80-річної поміщиці Тетяни Густавівни Волховської в селі Мойсівці, де Шевченко познайомився з дружиною відставного полковника Ганною Закревською. У Яготині з племінницею декабриста Волконського (Репніна) – княжною Варварою. Виник химерний любовний трикутник (Ганна Закревська, Тарас Шевченко і Варвара Репніна). Двадцятидворічна Ганна Закревська (1822-1857) пробудила у Тарасові чуттєві порухи серця. І коли полковник Закревський запросив молодого художника до свого маєтку в Березову Рудку, щоб той намалював портрети його сімейства, Шевченко з радістю погодився. Тарас малював родину Закревських повільно, щоб довше бути поруч із «Ганною вродливою», як згодом він назвав свою кохану в одному із віршів. Водночас тимчасовий притулок Шевченко знайшов у Варвари Репніної в містечку Яготині. Княжна Репніна була на шість років старшою від Тараса. Її він сприймав як свою опікунку, а не коханку. А княжна натомість своїх почуттів не приховувала. Зізнавалася у коханні до Шевченка в листах. Подарувала йому власноруч сплетений шарф. Навзаєм він подарував власний автопортрет. У Яготині Тарас прожив не менше півроку, а потім знову повернувся до столиці царської Росії.

П. Богацький чимало місця приділяє стосункам В.М. Репніної і Т.Г. Шевченка. Після смерті Шевченка дослідники звернулися саме до В.М. Репніної й відчували у її словах езотеричний зміст, щось внутрішньо приховане. Така таємниця не була розкрита до самої смерті княгині. Однак, 1917 р. російський дослідник Михайло Гершензон знайшов й опублікував у виданні «Русские Пропилеи» [7, с.179-199] цікаві документи, знайдені в архіві швейцарського філософа та педагога-мораліста Шарля Ейнара. Критик-Богацький рефлектує власну позицію з цього інтимного листування, і як наслідок метатекстові коментарі перетворюються на головну тему твору.

Павло Богацький уперше в українському літературознавстві звертає увагу на листи княжни до філософа та її просторого, але не завершеного прозописьма. Княжна Репніна була близько знайома з абатом Шарлем Ейнаром, вона вважала себе його духовою донькою, називала й своїм батьком, сповідалась йому у всіх своїх вчинках і широко листувалась з ним. Знайдені листи та рукописи княжни Варвари і є чистосердечною сповіддю її, і то саме в тій складній душевній ситуації та навіть сердечній завір'юсі, яку переживала закохана в Тараса Шевченка княжна. «Певна дівоча скромність та стриманість в словах її листів доповнена була одвертістю і силою малюнку тих відносин в її рукописі, що був незакінченою автобіографічною сповіддю княжни у всьому, що вона пережила, передумала, що сказала сама і почула від Шевченка», – пише Павло Богацький в означеній статті, де також вказує на художній світ повісті, образи персонажів. Шевченко виведений під прізвиськом Березовського, а княжна – під ім'ям Віри; у повісті В. Репніна змодельовала глибоко зворушливі сцени їхніх зустрічей, розмов, непорозуміння між ними, яке так важко переносила княжна, радість і щастя її при полагожденні добрих відносин, правдиво братерські чуття.

Літературознавець Богацький, перейнявшись художнім світом повісті, резонує повчанням: «Треба читати цю зворушуючу сповідь княжни, щоб відчутти глибину й силу того чуття, яке переживала тоді вона, княжна з роду Рюриковичів, до вчорашнього кріпака, в якому високо цінила його «небесне посланство». Як вона страждала, коли найменша тінь падала на Шевченка,

коли він з Яготина не раз виїжджав до маєтків знайомих панів і там, як доходили до неї чутки, в буйній молодій компанії плямив своє ясне поетичне обличчя... Посилаючись на листування з Шарлем Ейнаром, автор підсилює свою думку словами Віри Репніної, яка висловилась, наче «Шевченко зайняв певне місце в моєму серці... я потай і не усвідомляючи того, почувала ревності через ту перевагу, яку він віддавав іншим. Моє захоплення ним виявлялось щораз більше, він же відповідав мені теплим почуттям, але пристрастю ніколи... Коли б я бачила з його боку любов, я, може, відповіла б йому пристрастю... Почуття надто захопило мене, так, що я забула й мою Біблію» [1, Богацький, сл. ресурс, 16 квітня]. У такий спосіб автор підтверджує трагедію інтимної душі поета, як й, утім, розчарування адресанта, висловлене в листі до Ш. Ейнара.

Одначе Шевченко ж і в тих обставинах не згубив рівноваги та розуміння свого стану й ролі. Він був уважним, вдячним і навіть вдавав із себе закоханого, про що свідчить промовистий факт: читання, присвяченого Шевченком княжні російського твору «Тризна» (9.11.1843), з особливо підкресленою ніжно-глибокою передмовою-присягою саме їй: «Душе с прекрасным назначением» – та ще в пам'ятний день їх мирової – на розчулену, романтично замріяну вдачу княжни справляла сильне, сг'янїле враження, що вона забуває і про різницю їх станів, і різницю їх років (йому було 29, а їй – 35), освіти, виховання і загального світогляду. Про їх роман довго знали тільки три особи (Шевченко, Репніна, Ейнар), але про глибоке приятелювання – і друзі, і вороги. Останні докучали найбільше, бо під час перебування Кобзаря на засланні, княжна Варвара не раз зверталася до самого царя, а ще більше до генералів з III-го відділу, які непрозоро нагякали їй щодня просити за такого злочинця, як Шевченко, бо це може відбитись і на її долі. Повертаючись із заслання, Шевченко проїздом через Москву відвідав княжну, хоча й записав у щоденнику, що вона «значно змінилась».

Аналізуючи статтю П. Богацького, бачимо певні лакуни, які слід заповнити. Зокрема автор, як і, утім, інші дослідники не звертають уваги на запис Т. Шевченка щодо зовнішнього і внутрішнього образу В.Репніної. Так, 31 жовтня 1857 року занотував: «Вечером И.П. Грасс (йдеться про Іллю Петровича Грасса (1829 – ?) службовця пароплавного товариства «Меркурій»). Служив у морському корпусі, на Чорному морі (1846-48), на Дунайській флотилії. Вийшовши у відставку й працюючи в неженевгородській конторі «Меркурій», цікавився літературно-мистецьким і політичним життям. 2 жовтня 1857 р. Шевченко занотував, що зробив портрет свого знайомого. (*Примітка наша.* – Я.Н.) познакомил мене с Марьей Александровной Дороховой (йдеться про Дорохову Марію Олександрівну (дівоче Плещеева; 1811-1867) – начальниця Нижнегородського Інституту благородних дівчат. Після смерті рідної дочки, вона взяла на виховання доньку декабриста І. Пуціна й була для неї як справжня мати (*примітка наша.* – Я.Н.). Директриса здешого інститута. Возвышенная, симпатическая женщина! Несмотря на сво[ю] аристократическую гнилую породу, в ней так много сохранилось простого, независимого человеческого чувства и наружной силы и достоинства, что я невольно [сравнил] с изображением Свободы Барбье (в «Собачьем пире») (Шевченко називає вірш «Собачий банкет» французького поета Анрі-Огюста Барб'є (1805-1882), який прославляє героїв революційних подій 1830 року в Парижі. Твір переписав поет до «Журналу» 16 і 17 вересня 1857 року. (*Примітка наша.* – Я.Н.)). Она еще мне живо напомнила своей отрывистой прямою речью, жестами и вообще наружностью моего **незабвенного друга**, к[няжну] Варвару Николаевну Репнину (виділення наше. – Я.Н.). О если бы побольше подобных женщин

матерей, лакейско-боярское сословие у нас бы скоро перевелось» [8, т.5, с. 123]. Отже, Шевченко чітко назвав княгиню другом. Все решта – фантазія дослідників, яку породила уява Репніної. Княгиня Репніна справді була настільки закохана в художника й поета, що вирішила про нього написати роман, про що 19 березня 1844 року повідомляє своєму адресату Ейнару: «После отъезда Шевченко... мне пришла охота написать роман о Шевченко, и на это я употребила немногие свободные часы, какие у меня были» [7, с. 186]. Варвара зберігала й листи від Шевченка, але їх у неї забрав Олексій Васильович Капніст (1796-1867), яких і досі не знайдено. До речі, саме Капніст у середині травня 1843 року, коли Шевченко дістав відпустку в Академії мистецтв, привіз поета до Яготина і познайомив з родиною князя Миколи Репніна-Волконського. Отже, знаючи добре Олексія Капніста, як друга сім'ї, В. Репніна сміливо передала адресовані їй листи Шевченка.

На засланні, пострижений у солдати, Кобзар згадував про Закревську, присвятивши їй вірші «Г. 3.» («Немає гірше, як в неволі...») та «Якби зустрілися ми знову». Але зустрітися зі своєю пасією йому ніколи не довелося, вона померла у 35-річному віці саме тоді, коли поет отримав звільнення від 10-річної солдатчини.

Чимало місця П. Богацький відводить останньому коханню поета. Йдеться про 19-річну дівчину – Лукерію Полусмак, котра наймитувала в Петербурзі. Дослідниця Надія Наумова у статті «Літо останнє. Остання любов» атрибує за спогадами сучасників поета історію його останньої любові. З Ликерією Полусмак він зустрівся 1860 року. Вона була родом із села Липовий Ріг під Ніжином, кріпачкою і сиротою. « Історію їх стосунків (що аж ніяк не вкладаються в поняття «роман»), його захоплення нею і благолючного розриву знав весь Петербург, починаючи з кола земляків-українців, справжніх друзів, таких як Куліш, Костомаров, Білозерський, Тарновські, Лазаревські, і закінчуючи художником Мікешиним і російським письменником Тургенєвим. Свої спогади, де більше говориться про Ликеру, ніж про Шевченка залишили багато сучасників. Сам же Шевченко ніколи не говорив багато на цю тему, що цілком зрозуміло» [6, електронний ресурс, 16.04.2013].

Зовсім інша версія у П. Богацького на історію взаємин з Ликерією, ніж про це пише Н. Наумова. Дослідник зважає, що на слова й прохання дівчина Шевченка не зважала, а його залицяння приймала за жарт. Дарунки його приймала, але їх не цінила, лише пишалась ними перед іншою прислугою. На освідчення Шевченка 27 липня 1860 р. вона відповідає так само, як відповіла і Харитя: «що вона його не любить і за його старого, лисого пана не піде заміж...». До речі, наймичка троюрідного Шевченкового брата Варфоломія Харитина Довгополенко була однією з претенденток на шлюб із поетом, але 19-річна селянка вважала Тараса занадто великим паном і через те не погодилася на шлюб (у неї був наречений. – Ред.).

Шевченко написав поезію, присвячену Ликері, і разом з іншими дарунками посилав їй. А вона на цей шляхетний дар його серця і душі цинічно відповідає: «милы Тара не посылай ты мне стих бумажок у нас в сортыри их есть много...». Подібні вибрики тяжко переживав Шевченко і досить було дрібниці, яких було й раніше чимало, щоби поет розірвав свої відносини з Ликерією – це сталося 18 вересня 1860 року. Шевченко був прихильником родинного життя, любив родину, любив дітей. Ликера здавалась йому «вечірньою зорею» на його романтичному небі. Проте мрія залишилась нездійсненою. Дарма простакувату українку Тарас зваблював дорогими подарунками: накупив їй сукна, капелюшків, туфель, перснів, білизни, сережок з медальйонами, коралів, Євангеліє в білій оправі із золотими краями. Дослідниками доведено, що лише за один день (3 вересня 1860 року) він витратив на презенти понад 180 рублів. Одначе дівчина не за-

хотіла залишати столичного життя і переїжджати в Україну, щоб жити у селі. Вона відмовила українському художникові, поету й вийшла заміж за перукаря Яковлева. Лише в 1904 році, по смерті свого п'яка-чоловіка, Лукерія Яковлева-Полусмак, залишивши дітей в Петербурзі, приїхала до Канева і щодня приходила на могилу Шевченка. Відвідуючи меморіал, у книзі відгуків жінка залишила розпачливий запис: «13 травня 1905 року приїхала твоя Ликера, твоя люба, мій друже. Подивись, подивись на мене, як я каюсь...» [3, електронний ресурс, 16.04.2013]. Остання любов поета померла 4 (17) лютого 1917-го на 77-му році життя в Канівському притулку для пристарілих людей.

Отже, підсумовуючи, скажемо, що Павло Богацький не лише аналізує романтичні взаємини Шевченка з жінками, а й літературно-художній світ, в якому інтимна лірика посідає важливе місце. Дослідження Богацького розкриває образ Шевченка-мрійника; він постійно думав про створення сім'ї, покладав надії на шлюб з Ликерою Полусмак, але, як зазначено вище, мрія не здійснилась. Особисті взаємини з жінками знайшли своєрідний відгук в літературно-художній, епістолярній та мемуарній спадщині письменника. Прикметно, що образ Тараса Шевченка Богацький змодельовує в емоційній тональності, але така тональність викликана внутрішньою формою, екзистенційним потенціалом, що спонукає автора не так до строгої наукової тональності, як пієтету (глибокої пошани) до поета, щирою захопленістю його творами інтимного характеру. Однак проаналізована нами стаття П. Богацького, як й інші його шевченкознавчі праці, надруковані в Україні й за кордоном, збагачують сучасну українську літературу, підносять її престиж у світовому культурному просторі.

Список використаних джерел:

1. Богацький Павло. Трагедія самотньої душі (Інтимна сторінка біографії Т.Г. Шевченка) [Електронний ресурс] / Павло Богацький. – Режим доступу: <http://www.yatran.com.ua/articles/579.html>. – Переглянуто 16.04.2013 р.
2. Богацький Левко. Про наукову і творчу спадщину батька / Левко Богацький // «Просвіта» в духовно-культурному піднесенні України : зб. наук. праць / за ред. В.П. Мацька. – Хмельницький : Просвіта, 2005. – 276 с.
3. Бруслиновський Євген. Тарас Шевченко й Ликера Полусмак [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://incognita.day.kiev.ua/taras-shevchenko-j-likera-polusmak.html>.
4. Лист Левка Богацького до Віталія Мацька від 9 липня 1998 року зберігається в сімейному архіві В. Мацька.
5. Лукіянович Денис. Про життя Тараса Шевченка / Денис Лукіянович // Тарас Шевченко. Кобзар. – Відень : Союз визволення України, 1915. – С. VII–VIII.
6. Наумова Надія. Літо останнє. Остання любов [Електронний ресурс] / Надія Наумова. – Режим доступу: <http://www.shevkiyivlib.org.ua/shevchenkiana/mitets-na-storinkah-zmi/448-mitets-na-storinkah-zmi-2011-lto-ostanne-ostannja-ljubov.html>. – Переглянуто 16 квітня 2013 р.
7. Шевченко Т.Г. и княжна В.Н. Репнина // Сборник «Русские пропилеи» : материалы по истории русской мысли и литературы / собрал и приготовил к печати М. Гершензон; изд. М. и С. Сабашниковых. – М., 1916. – Т. 2. – С. 179-263; Тут же на стор. 179-199 опубліковано в перекладі з французької уривок листа-сповіді Варвари Репніної до абата Шарля Ейнара від 27 січня – 1 березня 1844 року (з Яготина в Швейцарію); див. також: Репнина В.Н. Шевченко в Яготині / В.Н. Репнина. – Режим доступу: <http://litopys.org.ua/shevchenko/dod1962.htm>. – Переглянуто 18 квітня 2013 р.
8. Шевченко Тарас. Збір. творів : у 6 т. / Тарас Шевченко. – К., 2003. – Т. 2: Поезії 1847-1861. – 784 с.; Т. 5 [Щоденник]. – С. 496.

The article deals with the creative work of diaspora Shevcheko expert Pavlo Bogatskyi, in particular modelling of the image of Taras Shevchenko in his research «Theory of Lonely Heart (Intimate page of T.G. Shevchenko's biography)». The attention is paid to the female images of Shevchenko in his creative work, as well as receptions of the author of the article as for revealing of intimate page in personal life of Taras Grygorovych Shevchenko.

Key words and word-combination: Pavlo Bogatskyi, Taras Shevchenko, intimate pages, literary reflection, metatextual commentary, Shevchenko study studios.

Отримано: 13.05.2013 р.

УДК 322:37

О. В. Огірко

*Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С.З. Гжицького*

РОЛЬ УКРАЇНСЬКИХ ЦЕРКОВ В ЗАПРОВАДЖЕННІ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЕТИКИ В СИСТЕМУ ДУХОВНО-МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ

Стаття присвячена ролі українських Церков в запровадженні християнської етики в систему духовно-морального виховання шкільної та студентської молоді. Розглянуті історичні та педагогічні особливості християнської етики. Вказано на значення Біблії перекладу Івана Огієнка у цьому процесі.

Ключові слова і словосполучення: церква, УГКЦ, УПЦ КП, УАПЦ, УПЦ МП, християнська етика, Біблія, митрополит Огієнко.

Після проголошення незалежності України з 1991 р. в українському суспільстві розпочалося духовне відродження, – і в багатьох державних школах нашої держави стихійно розпочалося викладання предметів духовно-морального спрямування, які мали назви «Християнська мораль», «Катехизація», «Біблія», «Біблієзнавство».

У 1992 р. відомим дисидентом, поетесою, народним депутатом України, начальником Львівського обласного управління освіти Іриною Калинець було підписано наказ «Про запровадження в середніх загальноосвітніх школах факультативного курсу «Основи християнської моралі» в 5-7 класах».

Із цією метою у вересні 1992 р. було запроваджено експериментальну підготовку вчителів християнської етики на базі Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти.

Своєю становленню у Львівській області християнська етика завдячує, перш за все, її духовному проводу – священикам, людям з особливою благодаттю. Це елітний субстрат владик та отців УГКЦ: Архієпископ д-р Мирослав Іван кардинал Любачівський, єпископ д-р Любомир Гузар, єпископ д-р Софрон Мудрий, о. д-р Іван Музичка, о. д-р Ігор Мончак, о. д-р Тарас Олійник ЧСВВ, о. д-р Діонісій Ляхович ЧСВВ, о. д-р Гліб Лончина, о. ліценціат Матей Гаврилів, о. ліценціат Василь Зінько ЧСВВ, о. Степан Гриньків, о. Володимир Піговський, а також відносно молодше покоління священиків: о. Йосафат Воротняк ЧСВВ, о. д-р Мирон Бендик, о. Микола Витівський, о. Орест Фредина, о. Зеновій Хоркавий, о. Володимир Фарат, які стояли біля витоків предмета. Від УПЦ КП в підготовці вчителів активну участь взяв сам